

Meta Kušar

Tako nepomembno je, kaj kdo reče, in edino zveličavno, kdo kaj reče

Zakaj smo dovolili, da so naš življenjski prostor desetletja izsuševale drobne duše, ki jim neki odcepljeni deli njihove psihe niso pustili, da bi duševno življenje naroda, kar z drugo besedo pomeni tudi umetniško življenje, raslo, kakor bi moralo? Marx, Heidegger in Lacan so trije grabni, po katerih je odtekala dragocena voda, cvetje je usahnilo. Vsi tisti, ki so se tolkli za svobodo ustvarjanja, se niso tolkli za ustvarjanje svobode. Nekonsekventnosti je še več. Junaki zemlje me spravljajo v bridkost in obrazi na pločnikih so mi odveč. Ker hočejo denar, nočejo duha. Duh hoče simpatijo, ki ga opazuje s svetlim atmičnim očesom, medtem ko aroganca prepisuje dinozavre, zveri, insekte, žirafe, ptice ... Neradi prepišemo človeka, ki ni omahoval. So ljudje, ki niso samo alergični na svobodo, ampak se prav anankastično ograjujejo od nje z ideološkimi razpravami, akademsko poznavalskostjo in politično prtljago. Vžgan pečat v desni polovici možganov. Učenost ga ne bo zacelila. Tudi slovenske solze ne.

Med veliko kozmično solzo, ki jo povzroči tragedija, in veliko solzo kozmičnega smeha je manj razlike, kakor se človeku zdi. Večvrednost tragedije in manjvrednost humorja je priča drobne svobode in drobnega spoznanja; dejansko pa stereotip, ki ga nekontrolirano širijo tudi kompetentni. Svoboda, ki jo dikтира arhetip, je polariteta; negativen aspekt minornosti se ne more uveljaviti, kadar o zdravju enakovredno pričata bolnik in zdravnik. Avtorji, ki so pri nas tako čislani, če zapirajo možnosti in odklanjajo, gotovo ne živijo od prijaznosti drugih, pa tudi od plodnosti ne. Od monopola pa že.

Svet je od nekdaj resen, vprašanje je, če ga oči, ki ga opazujejo, takega vidijo. Ne vem, o čem ljudje danes razmišljajo.

Da razvijamo kulturo nespoštovanja? Da transgeneracijsko prenašamo veliko lakoto, ruševine, prezir do višjega, gnev do različnega, razvitega? Gojimo kmetavzarstvo. Kdor se ne bo najedel čustvene hrane, ne bo preživel zmrzali dolge noči.

Kaj sploh hočem? Opravičevala se pa ne bom, če mi globina niti za sekundo ne da miru. Le zakaj ne bi razmišljala o stvarstvu, tačas ko žvečim najboljše artičoke? Ko se naslonim na ljubljene ustnice? Vnetljiva duševna narava. Nekaterim pač karakter ne dovoli, da bi nas val dobe naplavljal tja, kamor surfajo otroci tega sveta.

Imamo samostojno državo, svobode pa ne. Velik človek potrebuje velike čevlje, velika glava veliko kapo. Velik duh pa svobodo. Z diskurzom hočejo uniformirati smisel. Jeziku sitnarijo in žugajo, ker se ne izda. Po svetovljanskosti so dišali veliki naročniki, ki so nam reševali javne zgradbe in trge. Težko je biti pesnik in naročnik obenem. Zgodbe, ki zaznamujejo slovenske smeri, zvenijo tako, kakor bi jih brala z rumenega papirja. Da je Cezanne letel skozi okno likovne akademije kot dekadentna knjiga v očeh današnje javnosti, ni sovražno, pokazati jim osebne impresije, subjektivnost, osebne odločitve – to pa ni v redu. Hipokrizija ni nič drugega kot rezultat prevelike posranosti.

Ali se na ideje zares odzivamo? Na ideje, ne na smer, ki obeta, da bo naš demon samopotrditve obilno jedel. Odzivanje je tudi to, da jih "krademo" in postrizene, zavihane, nepredelane škartiramo, prodajamo po polovicah in mahamo s četrtinkami; vzamemo jim ves naboj, iztrgamo jim dušo. Mrtveci pa niso nikomur podobni, niti samemu sebi več ne.

Zakaj se s tako redkimi ljudmi lahko pogovarjaš o življenju? Se bojijo razdalj in velikih ciljev? Ker jih preveč verjame, da o življenju vse vedo zdravniki in odvetniki. Kaj pa duhovniki? Pa intelektualci? So zaradi nove svobode postali gurmani? Nova razsvetljena elita čisla kuhinjo? Le kaj so jedli kot otroci?

Upam si napisati, da človek brez umetnosti ni človek. Psihiater si upa vse staviti na možgane in nič na dušo, jaz pa si upam povoziti biocentrizem. Če Mozart tempo določa po psihičnem stanju, potem v note, naj jih je enim že preveč ali premalo, vliva svobodo. Isto močno svobodo, s katero mu je bilo dovoljeno, da je kot otrok obdržal svojo posebnost. Otročiček, ki je imel v sebi čisto posebno barvo duše, tako enkratno, kot bodo zavoji na njegovem palcu, ko bo zrasel. Papa in mama sta vedela, za kaj gre. Pustila sta. Zdržala.

Kako sta morala ljubiti tega majhnega otročička in njegovo veliko, demonično posebnost! To je tisti pogum, ki ga zahtevata svoboda in ljubezen, saj je posebnost ponavadi zastrašujoča. Enako zastrašujoča, kakor da v zibelki ne bi ležal dojenček, ampak krokodilček. Toda starši ga sprejmejo. Ljubijo. Ne gledajo okrog, kakšni so drugi. Med organsko in psihično rastjo ni razlike.

Če mi požgejo emocije, moram Feniksa poslati na devocijo. Vsaj eno majčkeno moram izumiti, da pristane, če nočem, da odleti. A vemo, kaj je organsko? Zakaj si upam izzivati informacijsko družbo? Samo zato, ker vem, da če neko reč sprejmemo brez kontemplacije, ni več tisto, kar je zares. Ko se včasih pobiram iz čustvenih ruševin, je na mojih prsih toliko kamnitih skladov, da bi dober barokist izklesal dva oltarja. Pa mi pravi Anthony Hopkins, zapriseženi jungovec, da je čutil veseljni bes v sebi, ko so ga učitelji, režiserji, dramaturgi imeli za neumnega, čeprav je on ves čas vedel, da je samo drugačen. Svoboda diktira usodo drugačnosti, drugačnost pa je vedno drugačna. Enkrat so drugačni mistiki, drugič empiristi, tretjič revolucionarji ... danes pa naj bi bilo najvažnejše sprejeti telesno drugačnost? Čudna je ta geografija svobode; tudi med Zahodom in Vzhodom – eni se na račun politične svobode odrečejo osebni, Vzhodu pa politična težko pride na

misel, medtem ko je osebna velika. V Indiji sem videla, da ideje dobesedno po cesti hodijo. Tudi pogovori.

Verjeti, da je v tem svetu še kaj pomembno, je moj luksuz, ki ne potrebuje ne bencina in ne interneta, ampak mene. Si upam govoriti o kozmičnih zakonih? Kaj me zanima? Ta človek, ta jaz, ta Bog. Nekatere strašno moti to, od koder opazujem. Odraslost ne stoji sama, ne gre čez prag, dokler je enkrat ne odpelješ tja, kjer je ne more biti strah, tudi če bi hotela, da jo je. Ampak pri nas je naivno vse, kar ima nepriznan namen. Tako nepomembno je, kaj kdo reče, in edino zveličavno, kdo kaj reče.

Kaj pa svoboda uglednih? Ugledni ustrezajo pričakovanju javnosti in si nataknejo masko. Za njo pa človeškost sprhni.

SODOBNOST

revija za književnost in kulturo

Letnik 66, številka 4, 2002

Izdajatelj

Cankarjeva založba
Kopitarjeva ulica 2
1512 LJUBLJANA

Naslov uredništva

SODOBNOST
Hribarjevo nabrežje 13
1512 LJUBLJANA
Telefon 01 200 41 02
sodobnost@cankarjeva-z.si

Naročila in reklamacije

Cankarjeva založba
Kopitarjeva ulica 2
1512 LJUBLJANA
Telefon 01 230 26 95, 080 11 08

Tisk

TISKARNA LJUBLJANA d.d.
ISSN 0038-0482

Oblikovanje ovitka

Jani Bavčer, ARSENAL,
sodelavec Matej Pajnič

Računalniški prelom
Janez Turk

Glavni urednik
EVALD FLISAR

Uredništvo
Sandra Baumgartner
Igor Bratož
Meta Kušar
Miloš Mikeln
Igor Škamperle
Milan Vincetič
France Vurnik
Ciril Zlobec

Lektorica in tajnica
uredništva
Metka Peserl
metka.peserl@volja.net

Glavni urednik sprejema
sodelavce vsak ponedeljek
od 11. do 13. ure
v pisarni uredništva,
Hribarjevo nabrežje 13.

Sodelavce prosimo,
da prispevkom obvezno
priložijo disketo.

Nenaročenih prispevkov
ne vračamo.

Letna naročnina
z 20 % popustom
za redne naročnike
9800 SIT.

Cena te številke
v prosti prodaji
1500 SIT.

Cena za naročnike
v tujini USD 125
ali protivrednost
v drugi valuti.

Revija izhaja
ob finančni pomoči
Ministrstva za kulturo
Republike Slovenije
in sponzorjev.

Stališča avtorjev
niso zmeraj tudi
stališča glavnega
urednika ali članov
uredništva.